

Sammene
Lined
Lena

SAMMEN MED LENA

45 min., 16 mm, farve.

Danmark, 1979.

Producent: SFC og Danmarks Radio.

Produktion: Hanne Høyberg Filmproduktion.

Manuskript og instruktion: Katia Forbert Petersen.

Kamera: Katia Forbert Petersen.

Klipning: Anette Lykke Lundberg.

Tone: Ole Henning Hansen.

Musik: Jan Johansson.

Medvirkende: Lena Christiansen og familie m.fl. fra Læsø.

Udlejning: Statens Filmcentral.

Denne pjece, der er udgivet af Statens Filmcentral, udleveres gratis til brug i forbindelse med forevisning af filmen. – Henvendelse til Statens Filmcentrals hovedkontor, Vestergade 27, 1456 København K, eller Jyllandskontoret, Sønder allé 5, 8000 Århus C.

Sammen med Lena

Katia Forbert Petersen interviewes af Nina Davidsen om sin film

– Det er den sværeste film, jeg har lavet til dato, fordi jeg ikke var sikker på, hvordan den ville udvikle sig, selv om jeg havde lavet et stort forarbejde.

Filmens emner har jeg siddet og snakket med Lena om i hendes køkken til langt ud på natten.

Jeg mødte Lena i 1975 via Villy, hendes mand. En havbiolog og jeg optog en undervisningsfilm på Læsø om lavvandsfisk – de fleste optagelser foregik i et akvarium, hvortil Villy skaffede os fiskene. Lena og jeg udvekslede julekort et par år, og så fik jeg ideen, nærmest lidt tilfældigt, mens jeg fotograferede en spillefilm i Vesttyskland om en kvindelig pressefotograf i et lidt pænt middelklasse miljø. Den fik mig til at analysere Lenas situation, og osse min egen – jeg havde tid til det, for jeg var i en fremmed by. Jeg fandt nogle parallelsituationer, som selvfølgelig ikke er ens, men som alligevel er fælles for den skæbne i livet, som kvinder har. Det bragte mig til at kredse om

Lena, ikke fordi jeg ville lave en film – men efter nogle måneder fik jeg mere og mere lyst til at fortælle det videre, som jeg følte. Og så lavede jeg »Sammen med Lena«. Det lyder så nemt, men det er det ikke!

De fleste dokumentariske portrætter bliver lavet over outsiders: klunsere, alkoholikere, narkomaner osv. Det er også vigtigt, at de film bliver lavet, men jeg tænkte: lad os fortælle en historie om en almindelig skæbne og alle de flash-backs (tilbageblik), vi lever i, og vores hverdag kører med. Om små problemer, der vokser sig større. Om den skæbne vi »får«: de fleste kvinder bliver endnu opdraget til en anden tilværelse end den, de får. Alle de ting har jeg snakket med Lena om, mens vi drak te i hendes køkken for 4 år siden.

Lenas største problem er vel nok, at hun ikke kan bruge sin uddannelse. Det hænger tæt sammen med, at hendes mor har brugt så

megen energi netop på, at hun skulle få en uddannelse. Lena er nu midt i trediverne og gør en slags status over sit liv. Hun sagde på et tidspunkt (det kom ikke med i filmen): »De af mine veninder, som arbejder, har dårlig samvittighed over for deres børn, jeg har dårlig samvittighed over for mit arbejde«.

Jeg for min part kunne ikke opgave mit arbejde. Der var tale om et bevidst valg fra hendes side, da hun giftede sig med Villy, flyttede til Læsø og dermed opgav sit arbejde.

Hvad synes Lena selv om filmen?

– Jo, hun syntes godt om den, men var ked af, at vi ikke kunne fortælle »det hele«. Jeg var nødt til at starte et sted, det blev om sommeren, hvor hun var meget træt på grund af graviditeten. Mod slut-

ningen er hun også modløs, men jeg lukker med sandkassen, hvor hun har glade dage med børnene. Godt nok efterlades hun i en minus-sinus, men med en pegefinger til plus.

Egentlig skulle filmen slutte med optagelser af Lena, der sammen med Villy fisker på havet. Det gør hun nemlig af og til. Desværre kunne det ikke realiseres, hvilket både hun og jeg var kede af, for det ville have ændret filmens udgangstone.

Filmen er en co-produktion med Danmarks Radio, dvs. at den på et eller andet tidspunkt vil blive vist i fjernsynet. Hvordan har hun kommenteret det store publikum, deriblandt hendes egne naboer, hun derved får?

– Hun selv har ikke kommenteret det, men jeg spekulerer sommetider på det. I modsætning til Lena kendte jeg ikke miljøet i begyndelsen af optagelserne, men jeg fandt ud af, at øboerne var lidt drillesyge. For alle eventualiteters skyld aftalte vi, at hun ikke sagde noget, som hun egentlig ikke ville have ud, men som måske kun var henvendt til mig. Alligevel føler jeg et ansvar over for hende ved at have blottlagt hendes problemer.

I den scene, hvor Villy og Lena danser sammen under havnefesten, er man som tilskuer så tæt på dem, at man næsten synes, man lurer lidt på dem. Man flytter sig på stolen og håber på lidt mere kamera-diskretion. Hvad synes du selv, og hvad synes Lena, om den scene?

– Det er jo rigtigt, at man faktisk lurer på dem. I den sekvens kommer kameraet ind i en spillefilmstæthed, i modsætning til dokumentarfilm, hvor man hele tiden skal holde en distance i fortælle-måden. Lena selv synes ikke, vi gik for tæt på; for hende var det bare en scene, hvor de havde det rart. Alle scener påvirker et publikum forskelligt. Lena var mest ked af det vasketøj, der optræder hele filmen igennem. Hun syntes, det gav et billede af hende, som om hun vaskede hele tiden.

Hvilke reaktioner har du fået på filmen?

– Ja, den appellerer forskelligt til kvinder og mænd. Kvinderne identificerer sig med hende og nikker genkendende til mange forhold og udtalelser, mens mændene bekymrer sig for hende. Kvinderne

bliver ikke bekymrede, for de kender det, mens jeg egentlig mistænker mange mænd for at blive lidt forbavsede over at høre en kvinde gøre så gennemskuende rede for sit eget dødvande. Nu skal jeg ikke teoretisere over forskellene mellem feminin og maskulin tænkemåde, men med en let generalisering er det sådan, at mændene dukker sig, mens kvinderne ser deres egen situation reflekteret.

I din forrige kortfilm »Kvinde og job« har du fundet 3 piger, der er vældigt gode til at udtrykke sig, og her ser man endnu en selvanalyserende og velformuleret kvinde. Har du haft svært ved at finde frem til dem?

– Overhovedet ikke. Hvis instruktøren er helt klar over, hvor hun vil hen, kan hun gennem snak med sine personer få dem til at formulere sig. Særligt hvis de er bevidste om, at udtalelserne ikke opfattes som bla-bla, der alligevel bliver klippet til bagefter.

»Kvinde og job« er en film, som jeg holder meget af, fordi den også fortæller lidt om mig selv, det kniber også af og til for mig at få arbejde.

Det er vel ikke specielt fordi du er kvinde. I almindelighed er beskæftigelsen i din branche jo ikke særlig høj?

– Nej, det er en hård branche, hvor det er svært at få arbejde, men det at du er pige, det hjælper ikke! Plus at jeg har 2 børn; jeg kan kun bruge den halve tid på at lave film. Når andre har lavet 2 film, har jeg kun lavet én. Man bliver også genstand for lidt ekstra opmærksomhed: hvis jeg har lavet en mindre fejl, betragtes den som alvorlig. Man skal som pige altid være lidt bedre, ellers bliver man betragtet som halvdårlig, selv om man er udmærket. Ved stillingsbesættelser, hvor der er to lige kvalificerede ansøgere af hver sit køn, bliver manden antaget. Sådan er det. Det er jeg selvfølgelig ikke enig i, eller vil acceptere. Derfor bliver jeg ved med at lave film. Jeg skriver også manuskripter og fotograferer (jeg er uddannet fotograf i Lodz i Polen) og i betragtning af, at 56% af filmarbejderne går arbejdsløse, så klarer jeg mig jo.

Dobbeltfunktionen instruktør og fotograf passer mig egentlig godt. De to ting er så svære at skille ad i dokumentarfilm, at det tit resul-

terer i misforståelser. Instruktøren vil gerne ind i indholdet, fotografen påvirke formen, og i værste fald går de hver sin vej. Der kan komme nogle mærkelige ting ud af det. Nogle gange også noget godt. Jeg kan aldrig sige, at instruktøren har ødelagt mit billede eller fotografen min film.

Føler du dig så mindre tilfreds ved f.eks. at fotografere andres film?

– Nej, jeg kan sagtens skille det ad. At lave kortfilm består næsten altid i at gå billedmæssigt rundt om en problematik, mens man i spillefilm får et manuskript, som man så skal visualisere, og derved kommer man selvfølgelig til at påvirke filmen. Det kræver samarbejdsvilje både fra instruktør og fotograf. Den sidste kommer med sit bud, som man så diskuterer, og som regel mødes man på midten.

Hvordan vil du karakterisere dokumentarfilminstruktørens rolle, hvis vi går ud fra dit arbejde med »Sammen med Lena«?

– Til forskel fra spillefilminstruktør havde jeg ikke noget manus,

men vidste på forhånd hvilke emner, jeg ville have frem i Lenas »monolog«. Samtidig ville jeg gerne vise en bestemt hverdag, og dens afhængighed af erhverv og natur. Det resulterede i en meget »stille« film, inden for hvilken jeg opererer med forskellige tider. I vores tankeverden køres flash-backs hele tiden, vi anvender gamle erfaringer osv., men på film kan det godt gå hen og virke for svært og bogstaveligt at anvende flash-backs. For at undgå dette har jeg brugt monolog-formen og i tilbageblikkene søgt så tæt til det autentiske, som det overhovedet var mig muligt, ved at anvende Lenas egne farvebilleder fra familielivet.

Din ældste film i SFC-distribution »Polske piger« har ligesom »Sammen med Lena« en meget fin, næsten medspillende musik, ligesom Lone Kellermanns sang i »Kvinde og job« udgør en slags morale. Har du et særligt forhold til musik?

– Nej, men jeg opfatter musikkens rolle som værende en hjælp til at konkludere nogle problemer – den skal udgøre en pause, hvor til-

skueren kan tygge dem igennem, før filmen går videre. Derfor prøver jeg at finde en musik, der ikke er for dominerende, ligesom jeg ikke synes, der i billedernes indhold må være noget, der dominerer helheden.

Når jeg skal finde musik, prøver jeg først at definere, hvad jeg vil med den, hvad den skal rumme osv. Jeg kan godt arbejde i ugevis på det; måske snakker jeg med nogle om det. Derefter kan den »specielle« musik, jeg har forestillet mig, dukke op på de mærkeligste måder: i radio eller fjernsynet. Jeg har engang hørt en melodi, jeg ville bruge, mens jeg kørte i taxa. Jan Johansson hørte jeg spillet i fjernsynet før en børneudsendelse, og jeg synes selv dens folklore-tone og rolige rytme passer godt. Melodien til »Kvinde og job« er skrevet specielt til filmen. Jeg kendte Lone i forvejen, vi har været på Femø-lejr sammen, så jeg sendte hende en oversigt over filmen, som hun godt kunne lide, hvorefter hun og Eva Langkow skrev tekst og musik. Den sang er ligesom filmen lidt indoktrinerende, samtidig med at den runder filmen af. Jeg kan godt lide den klarhed i filmen.

Du har indtil nu koncentreret dig om emner, der primært involverer kvinder. Er det et bevidst valg, og vil du foreløbig fortsætte den linie?

– Ja, fordi jeg stadigvæk synes, kvinder diskrimineres. Jeg har mærket det på min egen krop. Da jeg var nyuddannet, tænkte jeg: »Nu gælder det bare om at være god, så skal en pige nok ku' klare sig. Bare jeg laver et ordentligt håndværk og er hård.« Men meget hurtigt blev jeg om ikke desillusioneret, så dog bekræftet i de mange negative udtalelser om pigers vilkår. Jeg har set det på så mange erhvervsområder, så derfor er det fortsat et emne, der står mig nær. Det er der imidlertid også andre, der gør, f.eks. børn: jeg er i øjeblikket ved at lave en film, som jeg også selv har produceret, om børn på hospital.

Film om kvinder er det, der måske i øjeblikket er mig mest magtpåliggende at behandle. Det er det, som jeg klarest, også overfor mig selv, kan formulere. Jeg synes, at film»skabere« først og fremmest skal have et vist engagement i det, de laver, så vil der også altid være nogen, der kan bruge deres film. Nogen, der kan identificere sig med dem.

I hvilken retning synes du selv dine film peger, hvis man anskuer dem kronologisk?

– Udviklingen fra »Kvinde og job« og til »Sammen med Lena« går mod det mere fiktionsprægede på den måde, at jeg er klar over, at der er nogle dybereliggende problemer, hvor fiktionen må inddrages, for at få dem belyst. Dokumentarfilmen har sine begrænsninger. Det synes jeg »Lena« er lidt på vej imod, man kunne måske kalde den en novelle.

Der findes en genre, der hedder semi-dokumentarisme, det kan godt være »Lena« kan rubriceres derunder, men den var ikke lavet som semi-dokumentarisme, skønt den kom til at fungere lidt som sådan. Den er litterært præget på den måde, at den i opbygningen ligner en roman mere, end den ligner debatjournalistik.

Interview optaget oktober 1979.

Lena er fra Stockholm. Hun er gift med en fisker og bor med mand og børn på Læsø. Filmholdet har aflagt besøg hos Lena i en periode, som samlet strækker sig over et år. Det har fulgt Lenas dagligdag som hjemmearbejdende mor, og det har søgt at videregive hendes eget syn på og fortolkning af sin tilværelse. Hvordan er det at være fremmed i et lille øsamfund? Hvordan er det at være så meget alene om at klare problemerne i hjemmet? I den periode, filmen dækker, føder Lena for tredje gang. Denne begivenhed får også betydning for Lenas opfattelse af sin egen situation, fremgår det af det portræt, som filmen tegner.